

«بودن یا نبودن»، روایتی شاعرانه از یک انتخاب سرنوشت‌ساز، آماده حضور در جشنواره‌ها شد؛ فیلم کوتاه بودن یا نبودن به‌نویسندگی و کارگردانی محمد دیماسی و تهیه‌کنندگی حامد یامین‌پور، محصول باشگاه فیلم سوره، پس از پایان مراحل تولید، آماده حضور در جشنواره‌های سینمایی شد. این فیلم با روایتی متفاوت و فضایی میان خیال و واقعیت،

«**بودن یا نبودن**»

درد راه اکران

در جشنواره‌ها

ریشه‌های تاریخی دشمنی صهیونیسم با اسلام

دکتر جدید بناب: پیامبر اکرم^(ص) در آغاز ورود به مدینه بر پایه گفت‌وگو، پیمان و همزیستی اجتماعی رفتار کرد

تاریخ اسلام را نمی‌توان بدون بازخوانی مناسبات پیامبر اکرم(ص) با پیروان ادیان و جوامع مختلف فهم کرد؛ مناسباتی که از گفت‌وگو و پیمان‌های اجتماعی آغاز شد و در ادامه، تحت تاثیر تحولات سیاسی و نقض برخی پیمان‌ها، فراز و فرودهای متعددی یافت. در این میان، موضوع رابطه یهودیان با پیامبر(ص)، زمینه‌های تاریخی حضور یهود در حجاز، پیمان‌های مدینه و سرانجام تفاوت میان یهودیت به‌عنوان یک دین و صهیونیسم به‌عنوان یک جریان سیاسی، از جمله مباحثی است که همواره محل بحث و بررسی تاریخی بوده است. بازخوانی این موضوعات، در کنار توجه به آموزه‌های قرآن کریم و سیره پیامبر اکرم(ص)، می‌تواند تصویری دقیق‌تر از فضای اجتماعی و سیاسی عصر بعثت و سال‌های پس از هجرت به دست دهد. به‌همین مناسبت، با حجت‌الاسلام دکتر علی جدید بناب، عضو هیات علمی جامعه‌المصطفی(ص) (العالمیه، به گفت‌وگو نشستیم تا درباره سیره پیامبر اکرم(ص)، مناسبات ایشان با یهودیان و زمینه‌های تاریخی این روابط بپرسیم.

علی مظاهری روزنامه‌نگار

پیش از ورود به بحث مان درباره حضرت رسول(ص) که درود خدابرایشان و خاندان پاک‌شان باد، لطفاً در خصوص جدایی میان یهود و رژیم صهیونیستی روشن‌گری می‌فرمایید؟
بله، باید این دو را از یکدیگر تفکیک کرد؛ حساب یهودیان جهان با رژیم صهیونیستی یکسان نیست، حتی بسیاری از خاخم‌ها و اندیشمندان یهودی، که تصاویر و مواضع‌شان نیز در رسانه‌ها منتشر شده، اساساً با تفکر و عملکرد رژیم صهیونیستی مخالفند. این تفکیک، مقدمه‌ای ضروری برای بررسی متصفانه‌تاریخ روابط یهود و اسلام است.

به عصر پیامبر اکرم(ص) بازگردیم؛ ریشه‌های دشمنی یهود را با اسلام تبیین می‌کنید؟
اگر ملاک قضاوت را قرآن کریم، سیره پیامبر اکرم(ص) و روایات معتبر قرار دهیم، می‌توان عملکرد یهود را در دو مقطع بررسی کرد: پیش از ظهور اسلام و پس از بعثت پیامبر(ص). البته سابقه‌این رفتارها به پیش از اسلام بازمی‌گردد و قرآن نیز بخشی از آن را تأیید و بازگو کرده است؛ از جمله قتل بسیاری از پیامبران الهی به‌دست گروهی از بنی اسرائیل و نیز بهانه‌جویی‌های آنان در برابر حضرت موسی(ع)، قرآن حتی به ماجرای گوساله‌پرستی در غیبت ۴۰ روزه حضرت موسی(ع) اشاره می‌کند که نمونه‌ای از این پیشینه تاریخی است.

قرآن چه ویژگی‌هایی برای این جریان تاریخی برمی‌شمارد؟

در بررسی اجمالی آیات قرآن، ویژگی‌هایی همچون دنیاطلبی، مقام‌پرستی و نژادگرایی از خصوصیات برجسته این جریان معرفی شده است. همچنین درباره حضور یهود در سرزمین عربستان و اهداف آن نیز مباحثی وجود دارد که نیازمند بحث مستقل است اما در مجموع، قرآن عملکرد آنان را چه پیش از اسلام و چه پس از آن، مثبت و مورد تأیید نمی‌داند.

داستان انسانی را روایت می‌کند که در مواجهه با یکی از دشوارترین لحظه‌های زندگی، قدم به مسیری ناشناخته می‌گذارد؛ مسیری که در آن خاطره، ترس، امید و پیشیمانی در هم تنیده می‌شوند.

بودن یا نبودن با بهره‌گیری از فضای فانتزی و عناصر سینمای روان‌شناختی، مخاطب را به دنیایی رازآلود دعوت می‌کند؛ جایی که هر تصویر، نشانه‌ای از یک

قرآن از نگاه یهود به مؤمنان چه گزارشی داده؟

قرآن کریم در آیه «لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا لِيُهْذَبُوا...» از شدت دشمنی این جریان با مؤمنان سخن می‌گوید. در حالی که درباره مسیحیان، لحن قرآن متفاوت و همراه با ملاحظت بیشتری است. از این رو، مجموعه عملکرد این جریان، چه پیش از اسلام و چه پس از آن، از منظر قرآن قابل دفاع نیست.

آیا این دشمنی پیش از بعثت پیامبر(ص) سابقه داشته؟

براساس برخی گزارش‌های تاریخی، احبار یهود با توجه به نشانه‌هایی که درباره پیامبر خاتم(ص) در اختیار داشتند، از ظهور ایشان آگاه بودند و برای جلوگیری از تحقق این وعده الهی، حتی درصدد آسیب‌رساندن به اجداد پیامبر برآمدند. انگیزه اصلی آنان نیز حفظ جایگاه، منافع و موقعیت دنیوی خود بود.

این گزارش‌های تاریخی در چه منابعی آمده؟

پژوهشگرانی که تمایل به مطالعه تفصیلی دارند، می‌توانند به جلد پانزدهم بحارالانوار مراجعه کنند. در این بخش، ده‌ها صفحه به گزارش‌هایی درباره تلاش برای ترور هاشم، عبدالمطلب و عبدالله، پدر گرامی پیامبر(ص)، اختصاص یافته است. بر پایه این نقل‌ها، احبار یهود بر این باور بودند که پیامبر موعود از نسل این خاندان ظهور خواهد کرد و از همین رو، برای جلوگیری از تحقق این وعده الهی برنامه‌ریزی می‌کردند.

احبار یهود چگونه این موضوع را تشخیص می‌دادند؟

آن‌گونه که در برخی نقل‌های بحارالانوار آمده، احبار برجسته یهود با استناد به نشانه‌هایی که برای خود می‌شناختند، از جمله برخی علائم ظاهری و دانسته‌هایی که از علوم رایج آن روزگار به‌دست‌آورده بودند، این خاندان را شناسایی می‌کردند و بر همین اساس، معتقد بودند پیامبر موعود از نسل آنان خواهد بود.

احساس پنهان است و هر انتخاب، ردپایی ماندگار بر جای می‌گذارد. محمد دیماسی در این اثر با استفاده از زبان استعاره و فضایی متفاوت، تجربه‌ای نزدیک به سینمایی فانتزی و روان‌شناختی خلق کرده است؛ روایتی که مخاطب را تا پایان درگیر کشف حقیقت فیلم نگه می‌دارد. این فیلم کوتاه هم‌اکنون آماده ارائه به جشنواره‌های داخلی و بین‌المللی است.

این هجرت در کدام بازه تاریخی رخ داد؟

این اتفاق سال‌ها پیش از ولادت پیامبر اکرم(ص) رخ داده بود. یهودیان براساس آنچه در منابع دینی خود خوانده بودند، از پیش در انتظار ظهور پیامبر خاتم(ص) بودند و به همین دلیل، به یترب مهاجرت کردند تا هنگام ظهور، در کنار ایشان باشند. **اگر چنین بود، چرا بعدها با پیامبر(ص) مخالفت کردند؟**
براساس نقل‌های تاریخی، عموم یهود با نیت همراهی با پیامبر موعود به آن سرزمین آمده بودند اما گروهی از احبار و بزرگان یهود به خوبی می‌دانستند که با ظهور پیامبر، جایگاه اجتماعی، نفوذ دینی و منافع دنیوی آنان به خطر خواهد افتاد. از همین رو، پیش از آن‌که عموم یهود از این مساله آگاه شوند، درصدد جلوگیری از تحقق این وعده الهی برآمدند و همان طرح‌هایی را که پیش‌تر به آن اشاره شد، دنبال کردند.

آیا همه یهودیان در این تصمیم‌ها نقش داشتند؟

خیر. آنچه در برخی منابع نقل شده، ناظر به تصمیم‌ها و اقدامات گروه محدودی از احبار یهود است، نه همه یهودیان. حتی گفته شده این افراد جلسات محرمانه‌ای برگزار می‌کردند و برای تصمیم‌گیری درباره چگونگی مقابله با پیامبر موعود، با دانشمند برجسته‌ای در یمین مشورت می‌کردند. بنابراین، این اقدامات به یک طیف خاص از رهبران یهود نسبت داده می‌شود، نه عموم آنان.

حضور یهود در مدینه بر پذیرش اسلام از سوی مردم این شهر تاثیر داشت؟

یکی از عوامل مهم استقبال مردم مدینه از دعوت پیامبر(ص)، آشنایی پیشین آنان با نشانه‌های پیامبر موعود بود. یهودیان ساکن مدینه سال‌ها این نشانه‌ها را برای مردم بازگو کرده بودند. از این رو، هنگامی که پیامبر اکرم(ص) دعوت خود را آغاز کرد، بسیاری از مردم مدینه آن ویژگی‌ها را با ایشان منطبق دیدند و همین زمینه، پذیرش سریع‌تر اسلام را برای آنان فراهم ساخت. **با وجود آگاهی مردم مدینه از نشانه‌های پیامبر موعود، چرا پس از هجرت، مخالفت‌ها از سوی یهود آغاز شد؟**

دقیقاً همین‌گونه است. مردم مدینه، به‌ویژه اوس و خزرج، به‌واسطه مطالبی که سال‌ها از یهودیان درباره پیامبر موعود شنیده بودند، تردیدی در حقانیت پیامبر اکرم(ص) نداشتند. از همین رو، با ایشان پیمان بستند، از پیامبر برای هجرت به مدینه دعوت کردند و زمینه تشکیل نخستین جامعه اسلامی را فراهم ساختند اما پس از استقرار پیامبر در مدینه، کارشکنی‌ها از سوی همان جریان احبار یهود آغاز شد.

پیامبر اکرم(ص) در آغاز ورود به مدینه چه رویکردی در قبال قبایل یهود در پیش گرفت؟
پیامبر اکرم(ص) پس از تشکیل حکومت اسلامی، افزون بر تنظیم پیمان عمومی میان ساکنان مدینه، با هر یک

از قبایل یهود، از جمله بنی‌قینقاع، بنی‌نضیر و دیگر قبایل، پیمان‌نامه‌ای مستقل منعقد کردند تا همه در چارچوب تعهدات مشترک و همزیستی مسالمت‌آمیز زندگی کنند.

ولایتعهدی امام‌رضا(ع) را به عنوان نقاط ضعف سیاسی اهل بیت(ع) بازنمایی می‌کردند. علامه سید جعفر مرتضی با درک عمیق از این خط فکری، با حس مسئولیت علمی وارد میدان شد. ایشان نه برای پاسخ‌های احساسی، بلکه برای ارائه یک «پاسخ مستدل و عالمانه» قلم به دست گرفت.

آیا همه یهودیان تاثیرپذیرش رفتند؟
خیر. در مسیر هجرت، برخی به دلیل تعلقات دنیوی و منافع اقتصادی، در مناطقی مانند

خبیر ماندگار شدند. آنان به گروهی که راهی یترب بودند گفتند: شما به سرزمین موعود بروید و اگر نشانه‌های وعده‌داده‌شده را یافتید، به ما خبر دهید تا به شما ملحق شویم اما پس از استقرار در خبیر و برخورداری از موقعیت اقتصادی مناسب، دیگر حاضر نشدند آن منطقه را ترک کنند.

ولایتعهدی امام‌رضا(ع) را به عنوان نقاط ضعف سیاسی اهل بیت(ع) بازنمایی می‌کردند. علامه سید جعفر مرتضی با درک عمیق از این خط فکری، با حس مسئولیت علمی وارد میدان شد. ایشان نه برای پاسخ‌های احساسی، بلکه برای ارائه یک «پاسخ مستدل و عالمانه» قلم به دست گرفت. **شاخصه‌های اصلی منهج علمی علامه در این کتاب چیست؟ ایشان چگونه به بازسازی وقایع تاریخی می‌پردازد؟**
منهج علامه در این کتاب بر چهار رکن استوار است. نخست پیوند میان نقل و تحلیل است. دوم، علامه با پرهیز جدی از تحمیل پیش‌فرض‌های ذهنی بر تاریخ به نگارش اثر پرداخت. نکته سوم این‌که ایشان با استناد دقیق به منابع معتبر و دست‌اول به اثر خود هویتی عالمانه بخشید. رکن چهارم در کتاب بر اثبات وجود «نگاه حکومتی» و عقلانیت سیاسی در سیره اهل بیت(ع) تأکید دارد.

درواقع، ایشان به جای این‌که تاریخ را بازخوانی کند، آن را تحلیل کرد تا زوایای پنهان عملکرد امام‌رضا(ع) در آن دوران حساس سیاسی آشکار شود.

یکی از نکات مهم در آثار علامه توجه به روش‌شناسی تحقیق است. تحلیل بدون تحمیل یکی از ویژگی‌های برجسته

علامه سید جعفر مرتضی در این اثر آن است. او بحث تحقیقی را اسیر خود نمی‌کند و هرگز موضوع را به دنبال خود

نمی‌کشد؛ مشکلی که گریبانگیر بسیاری از پژوهش‌هاست.

در نگاه او، محقق نباید هم رقیب را فراموش و هم موضوع را به نفع خود مصادره کند. علامه، فارغ از هرگونه پیشداوری

درباره نتیجه، گفت‌وگو را بر مبنای صداقت و استناد به

حساب یهودیان جهان باز رژیم صهیونیستی یکسان نیست. حتی بسیاری از خادما هم وانداشمندان یهودی، اساساً با تفکر و عملکرد رژیم صهیونیستی مخالفند

سه‌شنبه ۲۰ مرداد ۱۴۰۵

شماره ۲۳۹۰

فرهنگ

CULTURE

یادداشت

سیده زهرا آرامی انویسنده و پژوهشگر

محرّم و صفر رمز بقای اسلام است

ماه‌های محرم و صفر نه‌تنها آغازگر سال قمری هستند، بلکه یادآور عمیق‌ترین وقایع تاریخ اسلام نیز به‌شمار می‌روند. واقعه‌ای که در ماه محرم سال ۶۱ هجری، منجر به شهادت بهترین فرزندان آدم، خلیفگان امت (امام حسین(ع) و یارانش) به دست شقی‌ترین انسان‌های روی زمین در سرزمین کربلا شد. دو ماهی که با مفاهیم عمیق معنوی، حماسی و اجتماعی درآمیخته‌اند.

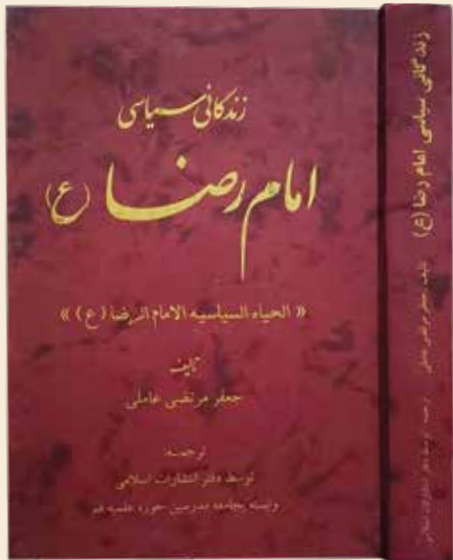
این دو ماه از دیدگاه تاریخی، در نگاه شیعیان، دوران «ادای حق شهادت» است. ماه محرم، ماه «خون و ایثار» است. ماه بازگشت به ریشه‌های مظلومیت و ایستادگی امام حسین(ع) است. این ماه با روز عاشورا (۱۰ محرم) به اوج خود می‌رسد؛ روزی که حادثه کربلا رخ داد. ماه صفر، ماه تداوم حادثه عاشورا است. در واقع، اگر محرم ماه «وقوع حادثه» است، صفر ماه «فرایند اثرگذاری آن حادثه بر جهان» است. این دو ماه عزّا و ماتم، فقط ایام سوگواری نیست بلکه هدف‌زنده‌نگه داشتن پیام عاشورا است.

ماه تفکر، بیداری و تجدید عهد با ارزش‌های انسانی، الهی و اخلاقی است. این ماه به مسلمانان و تمام انسان‌های آزاده یادآوری می‌کند که حق طلبی، مبارزه با ظلم و ایثار در راه عدالت، ارزش‌هایی فراتر از زمان و مکان هستند.

محرّم و صفر رمز بقای اسلام است، چراکه امام حسین(ع) و یارانش یکی از مهم‌ترین حرکات‌های اعتراضی و قیام‌های تاریخ اسلام را انجام دادند. این قیام در برابر انحراف از باورهای دینی و اخلاقی اسلام در آن زمان شکل گرفت و یکی از مهم‌ترین فریادهای آن‌امریه معروف ونهی از منکر بود. این اتفاق آثار مذهبی، سیاسی و اجتماعی زیادی در دنبال خود داشت و یکی از عوامل شکل‌گیری هویت شیعیان شد. همان‌طور که بنیانگذار انقلاب اسلامی امام خمینی(ره) فرمودند: «محرّم و صفر است که اسلام را زنده نگه داشته است.» این دو ماه از دیدگاه معنوی، فرصتی برای بازنگری و تزکیه روح هستند. محرم، ماه بیدارشدن انسان و ماه پرسشگری از خود است، که «آیا من در برابر ظلم، ایستاده‌ام یا سکوت کرده‌ام؟» و صفر، ماه تسلیم و صبر. در این ماه، روح انسان با مفهوم «صبر جمیل» آشنا می‌شود. همان‌طور که اهل بیت(ع) پس از فاجعه کربلا با صبر خود جهان را تکان دادند، انسان نیز در این ماه یاد می‌گیرد که چگونه در برابر سختی‌ها، استقامتی معنوی داشته باشد. از دیدگاه جامعه‌شناسی، محرم و صفر، ایامی هستند که «انسجام اجتماعی» به اوج خود می‌رسد.

فعالیت‌های جمعی افزایش می‌یابد. برای مثال: از طریق مراسم عزاداری، سخنرانی، مجالس علمی، توزیع غذا (نذری) و پیاده‌روی‌ها، پیوندهای میان افراد در تمام سطوح جامعه مستحکم می‌شود. این دو ماه، بزرگ‌ترین کلاس‌های درس عمومی برای آموزش مفاهیمی مثل: عدالت، وفاداری، ایثار، و ایستادگی در برابر بی‌عدالتی هستند. ارزش‌های اخلاقی و فرهنگی دوباره زنده می‌شوند و جامعه دوباره هویت دینی و مذهبی پیدا می‌کند. واقعه کربلا نشان داد که نبود شناخت درست و ضعف در تشخیص حق از باطل، می‌تواند یک جامعه را به انحراف بکشد. به همین دلیل عاشورا یک مدرسه دائمی برای تربیت انسان آگاه و انتخاب‌گراست.

سخن آخر آن‌که، کل یوم عاشورا را کز اهل کربلا به این معانست که تقابل حق و باطل محدود به تاریخی مشخص و گذشته نیست بلکه در هر زمان و مکانی تکرار می‌شود.

بیش از ۱۰ بار به زبان عربی چاپ شده و ترجمه‌های متعددی از آن توسط مترجمانی همچون اسد خلیلیان و مرحوم اتابکی به فارسی منتشر شده است. بازتاب مثبت این اثر نشان‌دهنده نیاز جامعه علمی به این نوع نگاه تحلیلی است. همچنین به پاس همین خدمات علمی و فرهنگی در ترویج فرهنگ رضوی،

علامه سید جعفر مرتضی عاملی به عنوان «خادم فرهنگی امام رضا(ع)» مورد تقدیر قرار گرفت که این خود، نشان‌دهنده پیوند عمیق آثار ایشان با ساحت قدسی امام هشتم(ع) است.

متن کامل را در جام‌چم‌تائین بخوانید